

Myerlese Koerier

Heel Mierlo
kent
Piet Smeets

Een uitgave van Heemkundekring Myerle

2017, nummer 2

INHOUDSOPGAVE

LANSIER IN HET LEGER VAN NAPOLEON BONAPARTE

pag. 3

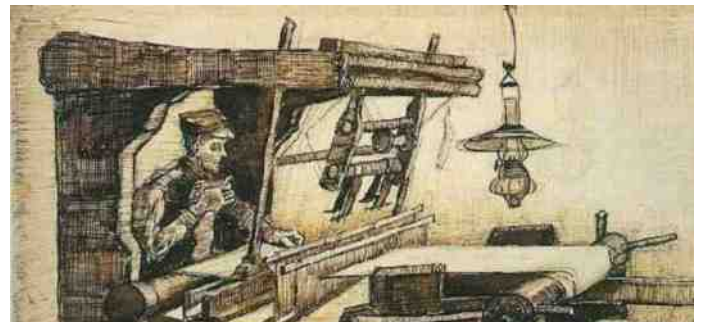
De in 1790 geboren Peter van Vlerken vocht als dienstplichtig soldaat mee in het leger van Napoleon. De dramatische veldtocht naar Rusland bleef hem bespaard, wel deed hij als lansier mee aan veldslagen in Duitsland. Veel Nederlandse soldaten sneuvelden, maar Peter kwam levend terug, zij het met het litteken van een sabelhouw op zijn hoofd.

MIERLOSE WEVER LICHTTE NUENENSE FABRIKEUR OP

pag. 10

Johan Pieter van der Lith was een Nuenense fabrikier, maar als gewezen militair had hij weinig verstand van textiel. Een aantal wevers werkte voor hem, onder wie Hendrik van Riel uit Mierlo. Pas na een jaar bleek dat Hendrik te weinig linnen leverde voor de aangeleverde garens. Twee getuigen bevestigden dat tegenover de schepenen.

ALLE MIERLONAREN KENNEN RASVERTELLER PIET SMEETS

pag. 11

Piet Smeets is een echte Mierlonaar met een markante kop. Iedereen kent hem. Hij heeft een goed geheugen en weet veel over Mierlo. Bovendien heeft hij een gezellige babbel. Rinie Weijts schoof bij hem aan en tekende een aantal van Piets verhalen op: over het leven op de boerderij op het Overakker, over stropen, en over oorlogsvliegtuigen.

HUIF LOSGESNEDEN VAN HUIFKAR TIJDENS MIERLO KERMIS

pag. 20

Jan en Johanna van den Boomen uit Lierop reden met hun huifkar naar Mierlo om er kermis te vieren. Na een bezoek aan Jans broer zocht het Lieropse stel nog wat vertier in herberg 'De Rode Leeuw'. Toen ze wegreden bleek de huif te zijn losgesneden van de kar. De kousenbanden van Johanna boden uitkomst, maar ook die werden losgesneden.

Naamgenoot in leger Napoleon

Peter van Vlerken vocht als lansier met Pools regiment

Peter van Vlerken, naamgenoot van de auteur van onderstaand verhaal, maakte als dienstplichtig militair deel uit van het leger van Napoleon Bonaparte. Aan de verloren veldtocht van de Fransen tegen de Russen deed hij niet mee, wel vocht hij tijdens veldslagen in Duitsland. In tegenstelling tot de meeste andere Nederlandse soldaten in het Franse leger wist hij veilig terug te keren naar huis. Gedurende de rest van zijn leven droeg hij wel het litteken met zich mee van een sabelhouw op zijn hoofd.

Als voormalig dagbladjournalist kijk ik er niet echt meer van op, maar toch: nog altijd zorgt het voor een kleine sensatie je naam in druk te zien. Dat gevoel is wat minder als je je naam tegenkomt op het internet, niettemin trok het mijn aandacht toen ik, al googelend op zoek naar heel iets anders, stuitte op een artikel van het Regionaal Historisch Centrum in Eindhoven over een zekere Peter van Vlerken.

Dat ik het zelf niet was, werd snel duidelijk. Deze Peter van Vlerken kwam niet uit Mierlo zoals ik, maar uit Aarle-Rixtel en later Beek en Donk, hij was niet geboren in 1953 zoals ik, maar in 1790, en hij had niet bij de krant gewerkt zoals ik, maar was hoefsmid en landbouwer.

Wat vooral mijn interesse wekte in het artikel was dat hij tijdens de Franse overheersing van Nederland als dienstplichtig militair had gediend in het leger van Napoleon. En niet alleen dat. In het stuk werd gesuggereerd dat het best eens zou kunnen zijn dat hij had gevochten tijdens de catastrofale veldtocht van la Grande Armée tegen de Russen. Er vielen onder Napoleons manschappen 550.000 doden bij legendarische veldslagen als die van Borodino, op de terugtocht bij de oversteek van de ijskoude rivier de Beresina, bij wrede pesterijen van kozakken tegen verzwakte soldaten die de hals over kop vluchtende troepen van Napoleon niet konden bijbenen, maar

ook door bevriezing, ondervoeding en ziekte. Als een van de weinigen zou Peter levend huiswaarts hebben kunnen keren, niet helemaal ongeschonden weliswaar, maar daarover later...

Tegenvaller

Zou hij familie van mij zijn? Dat was de eerste vraag die bij me opkwam. De tweede vraag kwam voort uit dagdromerij. De journalist in mij die de feiten nog niet kende, vroeg zich af of zijn naamgenoot en mogelijk familielid misschien zelfs een vergeten oorlogsheld zou kunnen zijn. Van de Mierlonaar Jan van Vlerken waren verzetsdaden in de Tweede Wereldoorlog bekend, maar van de Aarlenaar Peter van Vlerken wist niemand wat hij had klaargespeeld tijdens de Napoleontische veldslagen. Hoe dan ook was het de moeite waard het te proberen uit te zoeken.

Het antwoord op de eerste vraag was meteen al een tegenvaller. Hoewel de voornaam Peter heel vaak voorkomt in mijn familie - ik heb bijvoorbeeld twee neven die ook zo heten - blijkt er tussen deze Peter van Vlerken en mij geen verwantschap te bestaan, althans heb ik nergens kunnen ontdekken dat onze stambomen elkaar kruisen.

Wel loopt er in de genealogie van de 19e-eeuwse oorlogsveteraan een dikke lijn van Aarle-Rixtel naar Mierlo. Zijn vader, die ook Peter heette, werd in 1734 geboren in Geldrop, maar zijn verdere voorvaderen, tot aan de in circa 1580 geboren Daniel, kwamen wel degelijk uit Mierlo. Datzelfde geldt voor mijn voorvaderen, tot aan een zekere Willem, wiens geboortedatum niet vast staat, maar wiens huwelijksdatum wel bekend is: 14 oktober 1753 te Mierlo. Wellicht liggen er voor dat jaar dwarsverbanden met de familie Van Vlerken die in Aarle-Rixtel belandde, maar aantoonbaar is dat vooralsnog niet.

De moeder van Peter, Joanna Vermeulen, kwam overigens uit Stiphout. Ze werd daar geboren in 1746. Zijn ouders trouwden in 1767 in Aarle-Rixtel, waar ze al langere tijd woonden. Ze kregen negen kinderen, vier jongens en vijf meisjes. Peter was de jongste. Hij werd geboren op 16 oktober 1790. Hij zou hetzelfde beroep kiezen als zijn vader had.

De plek waar zijn ouderlijk huis stond is nog altijd traceerbaar. Het huidige adres is Kerkstraat 41, maar de woning annex smederij is al lang niet meer in de

Het ouderlijk huis van Peter van Vlerken in Aarle-Rixtel staat er nu zo bij.

staat van toen. Het is nu een fraaie woonboerderij, maar de huidige bewoonster weet zich nog te herinneren dat er ooit een smidse was.

Nummertje trekken

Napoleon voerde tijdens zijn overheersing van ons land de dienstplicht in voor jonge Nederlandse mannen. Had je familie geld, dan kon de dienstplicht tegen betaling worden overgedaan aan een ander, die bovendien soldij ontving van het Franse leger. Armoedzaaiers, en die waren er nogal wat in die tijd, zagen het soms als een uitkomst.

De familie van Peter had het geld om aan de dienstplicht te ontkomen blijkbaar niet. Reden om hem af te keuren wegens geringe lengte, ziekte of gebrek was er ook niet. Evenmin kon hij een beroep doen op broederdienst of onmisbaarheid thuis. Hij werd opgeroepen op 14 februari 1813. Dankzij de door Napoleon ingevoerde burgerlijke stand kon de brief van zijn dienstplicht bij hem thuis worden bezorgd. Eerder had hij zich waarschijnlijk moeten melden op het gemeentehuis om een nummertje te trekken. Het Franse leger had niet alle Nederlandse mannen tussen de 20 en 25 jaar nodig. Alleen wie bij de loting een van de laagste nummers trok, was de klos.

Het is de vraag of Peter het erg vond dat hij onder de Fransen moest dienen. Aarle-Rixtel had iets met Napoleon, niet zozeer met Napoleon zelf, maar wel met Lodewijk Napoleon, diens jongere broer die in 1806 koning van Holland werd. Op een rondreis om zijn koninkrijk te leren kennen logeerde hij op 15 april 1809 op kasteel Croy. Hij moet bekijks hebben getrokken toen hij vanuit Gemert in Aarle arriveerde in een door zes paarden getrokken rijtuig. De koning deed een duit in het zakje bij de bestrijding van een

cholera-epidemie die begin 19e eeuw in Aarle-Rixtel meer dan zeventig dodelijke slachtoffers maakte. Nergens anders in Nederland staat een standbeeld van Lodewijk Napoleon, behalve in Aarle, dat vanaf 1810 samen met Rixtel één gemeente vormt.

Borstbeeld van Lodewijk Napoleon in Aarle-Rixtel.

Ouders verloren

Hoewel van goede wil werd Lodewijk door zijn broer de Franse keizer bruut aan de kant geschoven omdat hij hem maar een zwakke leider vond. Behalve dat hij Holland inlijfde bij Frankrijk was een van de maatregelen die de daadkrachtige Napoleon Bonaparte doorvoerde de Wet op de Conscriptie, die de dienstplicht betekende voor uiteindelijk zo'n 35.000 Nederlandse jongens, onder wie Peter.

Kort daarvoor had Peter zijn beide ouders verloren. In 1809 overleed zijn moeder, in 1811 zijn vader. Volgens gebruik ging het bedrijf over naar de oudste zoon, zodat je je kunt afvragen of Peter wel middelen van bestaan had. Zo ja, dan zal het in geen geval een vetpot zijn geweest, zodat de soldij die hem te wachten stond hem niet slecht uitkwam. Bovendien werden soldaten in het Franse leger in fraaie uniformen gehesen. Die Napoleon wist verdomd goed hoe hij de ijdelheid van adolescenten moest strelen. Dat de soldij - slechts vijf centimes per dag, zodat de familie dikwijls moest bijspringen - vaak te laat of helemaal niet werd uitbetaald, en dat van die

Schilderij van Poolse lancers onder Napoleon.

uniformen vaak weinig overbleef, kapot gedragen, aangevreten door ongedierte en vooral stukgeschoten door vijandelijk vuur als ze zouden worden, werd er van tevoren niet bij verteld. Want de meeste

dienstplichtigen uit Nederland werden ingedeeld bij de infanterie, hetgeen in de praktijk betekende dat ze werden ingezet als kanonnenvlees.

Peter echter kwam bij de cavalerie terecht. Altijd handig een man erbij te hebben die een paard kon beslaan, moeten de Fransen hebben gedacht. Zij plaatsten hem met 297 andere Nederlandse jongemannen in het 7e Regiment Lichte Lansiers, om precies te zijn het 4e Eskadron. Twee anderen uit de buurt kwamen bij hetzelfde regiment: Dirk Hout uit Gemert en Jean Meulenhof uit Bakel. Het was een Pools regiment, waarin waarschijnlijk gaten waren gevallen tijdens missies in Spanje waar het tussen 1 juni 1808 en 7 januari 1813 voortdurende opstanden tegen de Franse aanwezigheid de kop probeerde in te drukken.

Peter kreeg zijn legeropleiding in Sedan, een garnizoensplaats in de Ardennen, net over de grens met Frankrijk. Het stadje ligt aan de Maas. Nederlandse dienstplichtigen die zich daar moesten melden 'lift-

NUMEROS D'ENREGISTREMENT ET SIGNALEMENTS des Sous-officiers et soldats.	DATES de l'arrivée au Corps des Recrues, LEUR QUALITÉ, LEUR DERNIER DOMICILE, ET LEUR PROFESSION.	NUMEROS des BATAILLONS ou Escadrons, et des Compagnies.	GRADÉS et DATES DES NOMINATIONS à ces grades; ACTIONS D'ECLAT, et REVÈTS D'HONNEUR.	DATES ET MOTIFS DE SORTIE DU CORPS, DÉCÈS, SERVICES ANTERIEURS, BLESSURES, ET CAMPAGNES DE GUERRE.
N ^o 3181 (pseud.) <i>Jeanvier</i> fils de <i>Jeanvier</i> et de <i>Jeanvier</i> né le 25 Mars à <i>Bruges</i> canton d' <i>Bruges</i> département d' <i>Brabant du Nord</i> taille d'un mètre 77 centimètres, visage oval front <i>deux</i> yeux <i>bleus</i> nez <i>droit</i> bouche <i>droit</i> menton <i>long</i> cheveux <i>bruns</i> sourcils <i>droits</i> marques particulières	Arrivé au Corps le 28 Mars 1813 - enrôlé volontaire incorporé, venant d consentir de l'un remplaçant un conscrit de l'un du département d compris sur la liste de désignation du canton d sous le N. ^o son dernier domicile était à département d profession			
N ^o 3182 <i>Husken</i> (pseud.) <i>Jean</i> fils de <i>Jean</i> et de <i>Jean</i> né le 16 Mars 1800 à <i>Carle</i> canton d' <i>Brabant</i> département d' <i>Brabant du Nord</i> taille d'un mètre 77 centimètres, visage oval front <i>deux</i> yeux <i>bleus</i> nez <i>droit</i> bouche <i>droit</i> menton <i>long</i> cheveux <i>bruns</i> sourcils <i>droits</i> marques particulières	Arrivé au Corps le 28 Mars 1813 - enrôlé volontaire incorporé, venant d consentir de l'un remplaçant un conscrit de l'un du département d compris sur la liste de désignation du canton d sous le N. ^o son dernier domicile était à département d profession			
N ^o 3183 <i>Goblet</i> (pseud.) <i>Jean</i> fils de <i>Jean</i> et de <i>Jean</i> né le 16 Mars 1800 à <i>Carle</i> canton d' <i>Brabant</i> département d' <i>Brabant du Nord</i> taille d'un mètre 77 centimètres, visage oval front <i>deux</i> yeux <i>bleus</i> nez <i>droit</i> bouche <i>droit</i> menton <i>long</i> cheveux <i>bruns</i> sourcils <i>droits</i> marques particulières	Arrivé au Corps le 28 Mars 1813 - enrôlé volontaire incorporé, venant d consentir de l'un remplaçant un conscrit de l'un du département d compris sur la liste de désignation du canton d sous le N. ^o son dernier domicile était à département d profession			
N ^o 3184 <i>Colegnon</i> (pseud.) <i>Jean</i> fils de <i>Jean</i> et de <i>Jean</i> né le 16 Mars 1800 à <i>Carle</i> canton d' <i>Brabant</i> département d' <i>Brabant du Nord</i> taille d'un mètre 77 centimètres, visage oval front <i>deux</i> yeux <i>bleus</i> nez <i>droit</i> bouche <i>droit</i> menton <i>long</i> cheveux <i>bruns</i> sourcils <i>droits</i> marques particulières	Arrivé au Corps le 28 Mars 1813 - enrôlé volontaire incorporé, venant d			

Het deel van het stamboek uit het legerarchief in Vincennes dat de inschrijving onder nummer 3182 bewijst van Pierre Vlerken bij het 7e Regiment Lichte Lansiers onder Napoleon.

ten' soms mee op een boot, Peter wellicht ook. Hij meldde zich op 18 maart 1813 en werd ingeschreven in het regimentstamboek onder nummer 3182 als Pierre Vlerken, zijn nom de guerre. Bij zijn inschrijving werd een foutje gemaakt: niet Aarle werd als geboorteplaats genoteerd, maar Oerle. Een begrijpelijke vergissing. Maar uit de namen van zijn ouders en zijn geboortedatum kan worden geconcludeerd dat het wel degelijk dezelfde Peter was. Vooral leren exerceren werd door de Fransen belangrijk gevonden voor rekruten, maar Peters opleiding zal kort hebben geduurd, niet meer dan een maand waarschijnlijk, want er moesten veldslagen worden uitgevochten natuurlijk. Peter kreeg zijn fraaie uniform - waarschijnlijk naar Poolse snit - en een paard, werd uitgerust met een lans en een sabel en trok ten strijde.

Gedaan met de keizer

De ontdekking van de datum van inschrijving van Peter was voor mij eveneens een kleine tegenvaller, want het betekent dat hij niet kan hebben deelgenomen aan de even grandioos mislukte als legendarische veldtocht van la Grande Armée tegen de Russen, want die vond plaats tussen 24 juni en 14 december 1812. De nederlaag die Napoleon in Rusland leed, leidde het einde in van de Franse overheersing van grote delen van Europa. Achteraf kan worden gezegd dat het al zo'n beetje met de keizer gedaan was toen Peter moest aantreden. Zijn aanwezigheid in het Franse leger kon daar weinig meer aan veranderen.

Toch had het zomaar kunnen zijn dat Peter eerder onder de wapenen was geroepen, daardoor bij een ander regiment was ingedeeld en zodoende wel in Rusland was beland. Gezien zijn leeftijd was hij immers van de lichte 1810. Maar waarschijnlijk had hij bij de loting een wat hoger nummer getrokken zodat hij niet meteen voor zijn dienstplicht hoefde op te komen. Door de gigantische verliezen die het leger van Napoleon in Rusland had geleden, werden echter na 1812 duizenden extra soldaten van vroegere lichtingen opgeroepen die eerder waren vrijgeloot, zodat Peter er alsnog bij was.

Als het niet in Rusland was, waar was Peter met zijn Poolse regiment dan wel actief? Daar dreigde het onderzoek vast te lopen, want in geen van de boeken die ik tot mijn beschikking had werd het 7e Regiment Lichte Lansiers genoemd. Door een welwillende mede-onderzoeker werd mij een overzicht van veldslagen toegestuurd uit een boek, maar dat

maakte geen betrouwbare indruk, omdat er sprake was van deelname van het regiment aan de Russische veldtocht, terwijl een andere bron dat met de kracht van feiten juist tegensprak. Dat Peter met zijn regiment alleen kan hebben gevochten in Duitsland werd uiteindelijk bevestigd door een Poolse hoogleraar die gespecialiseerd is in de geschiedenis van Napoleon. Ervan uitgaand dat zijn opleiding een maand duurde, was Peter met zijn regiment bij een aantal veldslagen in het huidige Duitsland betrokken. Noord-Duitsland was in Franse handen, dan waren er Saksen, Pruisen en Beieren als grootmachten, voor de rest was het land een lappendeken van ministaatjes met warlords die er allemaal hun eigen legertje op nahielden, hetgeen lastig was voor de Fransen er greep op te houden. Bovendien hadden de Pruisen en de Russen een alliantie gesloten en trokken samen op tegen Napoleon.

Zo waren er op 2 mei 1813 de slag bij Lützen en op 21 mei die in Bautzen, waar de Fransen met behulp van Peter en zijn 7e regiment hun Pruisische en Russische tegenstanders wisten te verslaan. Daarna volgden veldslagen in Reichenbach (22 mei), Dresden (25 tot en met 27 augustus), Kulm (17 september) en Torgau (6 november). Bij de verdediging van Dresden werden tussen 7 en 11 november 443 lansiers gevangengenomen.

Aanvallen kozakken

Er is een goede reden om aan te nemen dat Peter in Dresden heeft kunnen ontkomen. De laatste oorlogsactiviteit die van hem en zijn 7e regiment bekend is, is die in Hamburg. De stad was in handen van de Fransen en moest tussen 3 december 1813 en 28 april 1814 met kracht worden verdedigd tegen aanvallen van de kozakken. Legeronderdelen van Napoleon streden ook daar echter voor een verloren zaak nadat de keizer bij de Volkerenslag bij Leipzig beslissend was verslagen, tot aftreden was gedwongen en naar Elba werd verbannen door een alliantie die inmiddels was uitgebreid met Groot-Brittannië, Zweden en Oostenrijk.

Misschien heeft Peter niet afgewacht hoe in 1814 zijn 7e Regiment, of wat daarvan over was, werd geïncorporeerd in het 8e Regiment, en is hij terug kunnen gaan naar Aarle-Rixtel. Talloze soldaten die geen zin meer hadden aan ontberingen bloot te staan, deserterden in de loop der tijd. Officieel duurde de dienstdienst voor conscripts twee jaar, maar als er oorlog werd gevoerd - en maar heel zelden voerde Napoleon geen oorlog - dan kwam er geen eind aan.

NATIONALE MILITIE.

Provincie Noord-Brabant.

Signalement.

El
Lengte 1. 765
Aangezicht *ovaal*
Voorhoofd *hoog*
Oogen *blauw*
Neus *spits*
Mond *klein*
Kin *spits*
Haar *bruin*
Wenkbraauwen *id*

Merkbare teekenen

*Embleemhouw
op het hoofd.*
Handteekening

P. van Vlerken
[Handtekening]

Geregistreerd N.º 2508

[Handtekening]

Certificaat.

DE GOUVERNEUR DER PROVINCIE NOORD-BRABAND,
verklaart: dat *Peter van Vlerken*
geboren te *Harlehytel* den *16 September 1790*
van Beroep *huissmid* Zoon van *Peter*
en van *Johanna*
Permeulen van Beroep: beivoverliden
wonende te *Harlehytel*, binnen de
gemeente van *Harlehytel de w.*
Schryving voor de Nationale Militie
in het jaar *1814* verzuimd hebbende,
hy vervolgens door *bedrukkende*
staten uit hoop van *derbyds en*
dienstgeneukle *zyns, gemaac*
te *is vrygerheld.*

GEGEVEN te 's Hertogenbosch, den *22 November 1823*

De Gouverneur voornoemd,

W. van den Broek

Napoleon slaagde er na Elba in nog voor 100 dagen de macht te grijpen in Frankrijk. Gedurende die periode reorganiseerde het 7e Regiment Lichte Lansiers zich in Soissons. Uitgaand van twee jaar diensttijd zou Peter daarbij hebben kunnen zijn. Volgens de Poolse professor vocht het regiment nog wel bij Sevres op 2 juli 1815, deed het niet mee met de Slag bij Waterloo, waar Napoleon op 18 juni 1815 definitief werd verslagen, maar was het er wel bij toen de keizer werd uitgezwaaid.

Certificaat

Meer dan de helft van de Nederlanders in het leger van Napoleon kwam om. Dat Peter na zijn diensttijd behouden terugkeerde in Aarle-Rixtel blijkt pas jaren later uit een certificaat van de 'Nationale Militie Provincie Noord-Brabant'. Zo'n certificaat moest tot 1911 het bewijs leveren dat mannen hun dienstplicht hadden vervuld, daarvan waren vrijgesteld, of waren uitgeloot. Bij Peter staat er dat hij in 1814 de inschrijving heeft verzuimd, maar dat hij 'finaal is vrijgesteld' omdat hij toen in dienst was. Het certificaat was onder meer nodig bij het aannemen van een baan als ambtenaar, als je een paspoort wilde aanvragen, of voor een huwelijk. Peter wilde gaan trouwen.

Evenals bij zijn inschrijving in het leger van Napoleon zijn de uiterlijke kenmerken van Peter genoteerd:

Lengte 1.76,5
Aangezicht ovaal
Voorhoofd hoog
Oogen blauw
Neus spits
Mond klein
Kin spits
Haar bruin
Wenkbrauwen idem

Het opvallendst is echter wat is opgeschreven onder de noemer 'Merkbare tekenen'. Daar staat: 'Een sabelhouw op het hoofd'. Waar en hoe Peter die heeft opgelopen wordt niet vermeld. Daar kun je je hooguit iets bij voorstellen. Je zou denken dat lansiers in het voordeel waren als ze een aanval deden op een formatie infanteristen. Zij zaten immers hoog te paard. Maar zij moesten wel een spervuur van musketkogels zien te doorstaan. Eenmaal op zo'n formatie ingereden kon er een opponent aan de lans worden gespietst, maar de kans was groot dat de lansier daarbij van zijn paard werd geworpen en een

sabelgevecht moest aangaan. Zo kan Peter zijn verwonding hebben opgelopen. Het litteken zal zijn hele verdere leven zichtbaar zijn gebleven, mede doordat wonden bij gewone soldaten doorgaans met de grove steek werden gehecht, als ze al werden gehecht.

Veertien kinderen

Peter trouwde op 5 februari 1824 met Anna van Tiel. Ze gingen wonen in Beek en Donk, op het huidige adres Kapelstraat 9-11, waar ook de smederij was. Ze kregen zes kinderen. Een van hen heette Peter. Hij overleed op 1-jarige leeftijd. Ook zijn vrouw Anna overleed jong, in 1837. Peter hertrouwde op 13 september 1838 met Anna Maria Aalders. Bij elkaar kreeg hij veertien kinderen, van wie een levenloos werd geboren en vijf heel vroeg overleden. Hijzelf overleed op 13 juni 1873, 82 jaar oud. Tot zijn nazaten behoort de familie Van Vlerken die tot 1970 een smederij hadden op de kruising Oranjelaan-Kerk-

Voormalig woonhuis annex smederij van Peter van Vlerken in Beek en Donk.

straat in Beek en Donk.

Anno 2017 blijven de oorlogsactiviteiten van de Napoleontische strijder Peter van Vlerken voor een groot deel gehuld in de nevelen van het onbekende verleden. Om die reden zal in Aarle-Rixtel of in Beek en Donk geen standbeeld voor hem worden opgericht, of een straatnaam naar hem worden vernoemd. Mierlo heeft al helemaal geen reden om hem eer te betonen.

Maar mag ik aan het slot van deze geschiedschrijving wel een lans breken voor een andere Van Vlerken, zijnde Jan. Of hij familie van mij is, weet ik niet.

Maar van deze Mierlonaar zijn wel degelijk heldhaftige oorlogsdaden bekend. Tijdens de Tweede Wereldoorlog bespioneerde hij de Duitsers als ze vergaderden in restaurant Lido. En met de verzetsgroep waar hij toe behoorde probeerde hij in oude raadhuis het destijds door Napoleon verordonneerde bevolkingsregister in vlammen te laten opgaan en te voorkomen dat dorpsgenoten voor de Arbeitseinsatz naar Duitsland werden afgevoerd. Hij overleed jong aan de gevolgen van een ziekte die hij in een Duits strafkamp had opgelopen. Het wordt de hoogste tijd dat deze Jan van Vlerken een blijvend herinnerings-teken krijgt in Mierlo.

PETER VAN VLERKEN

MET DANK AAN

Bart Funnekotter, redacteur NRC-Handelsblad en auteur van het boek 'De hel van 1812'.

Bart van Helvoort, historicus uit Ammerzoden.

Dariusz Nawròt, hoogleraar geschiedenis aan de universiteit van Silezië in Polen.

Egbert Wijnen van het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven.

Frans Leenders van Heemkundekring De Lange Vonder Beek en Donk.

Henk van Beek van Heemkundekring Barthold van Heessel Aarle-Rixtel.

Nederlands Instituut voor Militaire Historie

Wil Oteman, historisch onderzoeker en publicist uit Tegelen.

Mierlonaren in leger Napoleon

André Wosky (geb. 27-07-1791) 33e Regiment Lichte Infanterie

Jean van Velthoven (22-03-1791) 33e Regiment Lichte Infanterie

Jean van Noyen (onbekend) 33e Regiment Lichte Infanterie

Martin Doense (13-02-1789) 33e Regiment Lichte Infanterie

Willebrord Ganzewinkel (09-11-1788) 33e Regiment Lichte Infanterie

Jean Henry van den Eijnden (04-12-1789) 9e Regiment Artillerie te Voet

Nicolas van den Boogaart (25-11-1790) 76e Cohorte

Antoine van Lierop (01-11-1788) 76e Cohorte

Francois Jansen (10-12-1793) 27e Regiment Infanterie van Linie

Jean Berkers (08-11-1790) 2e Régiment de la Méditerranée

Henry van de Westerlo (19-12-1793) 27e Regiment Infanterie van Linie

Théodore Swinkels (20-07-1790) 2e Regiment Grenadiers te Paard van de Garde

Antoine Bastians (22-01-1792) 122e Regiment Infanterie van Linie

Jean Manders (31-08-1792) 122e Regiment Infanterie van Linie

Martin Steenbakkers (1792) 122e Regiment Infanterie van Linie

Jacques van der Putten (01-04-1792) 122e Regiment Infanterie van Linie

Jean van Stooff (08-12-1790) 1e Regiment Tirailleurs van de Garde

Jean Henry Demkers (25-11-1788) Reserve Compagnie dept. Monden van de Rijn

Pierre van Lierop (29-07-1788) Reserve Compagnie dept. Monden van de Rijn

Arnolde van den Eijnden (04-05-1790) 125e Regiment Infanterie van Linie

Adriaan van den Heuven (onbekend) 125e Regiment Infanterie van Linie

De bedrogen fabrikteur

Mierlose wever leverde te weinig linnen

De 17-jarige Jacobus Vermeulen en de 15-jarige Godefridus van de Laak werken als weversknecht bij de Mierlose weversbaas Hendrik van Riel. Hendrik woont bij zijn moeder Anna die weduwe is. Zij leven van de opdrachten die ze van Helmondse fabrikeurs krijgen. Verder hebben ze een moestuintje en houden ze wat dieren om te zorgen dat er iedere dag weer gegeten kan worden. En gedronken, want er lopen een paar koeien in de wei voor de melk.

In 1764 worden de twee weversknechten Jacobus en Godefridus opgeroepen om voor de schepenbank van Nuenen te verschijnen. Zij moeten getuigen in een rechtszaak tussen Hendrik, hun baas, en de fabrikteur Johan Pieter van der Lith.

De 38-jarige Van der Lith heeft zich na zijn pensionering als onderluitenant in het leger gestort op de textielhandel. Als fabrikteur heeft hij een aantal weversbazen die voor hem zogenaamde 'franse lijnwaeten' weven. Hendrik van Riel is één van de thuiswevers die voor hem werkt. Van der Lith brengt hem garens om daar linnen van te weven.

Als beginnend ondernemer en onbekend met het weversvak valt hem pas na een jaar op dat hij te weinig eindproduct terugkrijgt voor de grondstoffen die hij Hendrik aanlevert. Andere wevers die voor hem werken leveren meer ellen linnen van dezelfde hoeveelheid grondstoffen. De fabrikteur besluit de afgeleverde hoeveelheden te meten en inderdaad blijkt dat Van Riel te weinig levert. Hij zoekt Hendrik op en confronteert hem met zijn bevindingen. De thuiswever ontkent dat hij linnen of garens achterhoudt.

Van der Lith klaagt Hendrik aan en wil de twee knechten als getuigen op laten roepen.

Jacobus woont in Nuenen en Godefridus in Mierlo, op 't Hout. Zij moeten onder ede een verklaring afleggen. Zij worden ondervraagd door de schepenen van Nuenen over de werkwijze van hun baas.

Beiden verklaren dat zij in 1762 en 1763 als knecht gewerkt hebben in het huis van Anna Catharina van Riel voor haar zoon Hendrik. De weversknechten hebben gezien dat Hendrik van de garens die hij van Van der Lith ontvangen heeft "seelen of touwen draaijde en deselve gedraaijde touwen voor en aan sig behield om daaraan sijn moeders koeijen te binden".

Beide weversknechten verklaren nog meer. Ook Hendriks zusje Catharina is goed geweest met zijn vrijgevigheid. Ze hadden gezien dat Hendrik "een lap of stuck afsneed en het selve aan sijn suster genaamt Catharina van Riel gaf". Ook voor zichzelf hield hij linnen achter en profiteerde daarmee van de onwetendheid van de gepensioneerde militair.

THEO DE GROOF

BRON:

RHC-Eindhoven, toegangsnummer 13153, inv.nr. 35/3.

De wever. Een tekening van Vincent van Gogh.

Iedereen kent Piet Smeets

Markante Mierlonaar en rasverteller

Piet Smeets, wie kent hem niet? Een rasechte Mierlonaar is hij, met een goed geheugen en een gezellige babbel. Als Piet zich verveelt - wat maar zelden het geval is - of om een praatje verlegen zit, wandelt hij even naar de straat. Geheid dat bijna iedereen hem groet. Altijd stapt er wel iemand van de fiets om te informeren hoe het met hem gaat. Kort en bondig zegt hij dan: “Mé maai eest goewd. En meejaw?” Als er tijd voor is, vraagt hij dikwijls spontaan: “Godde mee nor achteren? Dan maken we dor een protje.” Piet weet veel van Mierlo en zijn inwoners.

Azend op kopij voor de Myerlese Koerier had ik al lang het idee om eens naar rasverteller Piet Smeets te gaan. Hem vragend om een afspraak zegt hij: “-Afsprêke hoef nie, mar naw kummut ok nie oit.” Even overpeinzend wat hij zal doen, vervolgt hij: “Kom vanmiddag, dan heb ik alle tijd.” Gastvrij en zittend op zijn praatstoel steekt Piet van wal: “Dus jij wilt een verhaal over mij schrijven?”

Piet vertelt dat hij er op mooie zomerdagen met zijn vrouw Toos dikwijls op uit ging. Vakanties zoals we die tegenwoordig kennen hadden ze vroeger niet. Maar als er niet geogost hoefde te worden en als er geen koe op kalven stond, gunden ze zich een trip met de auto.

Meestal gebeurde dat samen met Marinus van der Linden, een neef van Toos, en diens vrouw Stien. Samen genoten ze van de uitstapjes, Piet als chauffeur, Marinus naast hem als navigator en de beide dames achterin. Keuvelend over allerlei nieuwtjes uit het dorp en de wetenswaardigheden uit de wijde omgeving, ging de stemming er alleen maar op vooruit.

Zo brachten zij een bezoek aan de Duitse bedevaartsplaats Kevelaer. Ook Lourdes werd niet vergeten. “Het Poolse concentratie- en vernietigingskamp Auschwitz-Birkenau maakte een afgrijselijke en onuitwisbare indruk op mij”, zegt Piet. Ook de stranden in Normandië waar de geallieerden landden, bezochten ze.

Al rijdend deelde Stien op een keer haar reisgenoten mee dat hun zoon ‘vrijde’ met een meiske uit het gezin van boer Linders uit Someren-Eind. Ze vroegen zich af wat voor mensen dat waren. Piet en Marinus besloten er eens langs te rijden om een indruk te krijgen. De verstandhouding was goed en na verloop

Piet Smeets aan tafel.

van tijd trouwden de twee. “Telkens als ik ze zie lopen denk ik dor an”, zegt Piet, met een uitdrukking op zijn gezicht van: knap hè, dat ik dat nog weet.

De ouders van Piet: Sjang Smeets en Anna Lemmen.

Piet Smeets werd op 4 februari 1930 geboren. Vader Sjang Smeets en zijn echtgenote Anna Lemmen waren al ruime tijd getrouwd en Piet was hun eerste kind. Na hem zouden nog vier jongens en twee meisjes geboren worden.

Als oudste zoon kreeg Piet alledaagse karweitjes in en rond de boerderij opgedragen. “Mijn vader was boer maar hij kon niet melken”, lacht Piet luid. “Hij kwam vanuit Nederweert in Mierlo wonen en hij had

het melken daar nooit geleerd.”

Toen Piet er de leeftijd voor had ging hij naar de Johanneschool waar hij les kreeg van de alom bekende meester Van Bussel. Streng maar rechtvaardig hield hij de klas onder zijn hoede. De boeiende verhalen die Van Bussel vertelde kan Piet zich nog goed herinneren. Ook Meester van der Aa maakte grote indruk op Piet.

Middenmotor

In de oorlogsjaren ging Piet maar weinig naar school. Het gebouw werd eerst opgeëist door het Nederlandse leger om er soldaten in te huisvesten, later kwamen er Duitse en weer later Engelse soldaten in. Als leerling blonk Piet niet uit. “Ik was een middenmotor”, zegt hij. “Ik stond niet voorop maar ook niet achteraan.”

Toen hij een jaar of acht was moest hij van zijn vader al mee naar het veld om spurrie te plukken en aardappels te rooien. Ook moesten er tijdens de oogst ‘spieren’ (korenhalmen) geraapt worden. Al vroeg werd hem het opbinden van koren aangeleerd. Ook als kind al werd hij laat in de avond naar de wei in ’t Sang gestuurd. “Ga maar eens kijken of de koe al aan het kalven is”, werd hem als opdracht gegeven. Soms was dat het geval en moest er hulp worden geboden.

Als tienjarig jongetje maakte Piet daags na Sinterklaas in 1940 mee dat het ouderlijk huis op het Overakker helemaal afbrandde. “Deze gebeurtenis

Schilderij van het ouderlijk huis van Piet Smeets op het Overakker.

heeft op mij een grote impact gehad”, vertelt hij. Alles ging verloren: boerderij, paarden, koeien en kalveren. Ook machines en voorraad gingen in rook op.

De familie Smeets was dakloos. Graard Lijten woonde tegenover de afgebrande boerderij in een huis dat eigendom was van Smeets. Sjang en Anna gingen bij Graard inwonen. Zoon Piet ging voor tien maanden bij Peijer van Moorsel wonen. Zijn broers Tjeu en Jan vonden tijdelijk onderdak bij Paul Bomans op Loeswijk. Toen de boerderij was herbouwd werd het gezin herenigd.

Na de lagere school werd Piet door zijn vader op de boerderij te werk gesteld. Alle voorkomende werkzaamheden moest hij doen. “Het heel geneuk heb ik van hem op het Overakker geleerd”, zegt hij trots. Verder leren kon alleen in de avonduren. Speciaal voor de Mierlose boerenzoons hadden meester Van Bussel en meester Van der Aa een landbouwcursus opgezet in de avonduren, als de arbeid op het land en het erf gedaan was.

Op vrijerspad

Na werk en studie bleef er tijd over voor vrienden en later voor vriendinnetjes. “Maar met een zondagsgeld van vier gulden doe je niet zo veel”, lacht Piet.

Toos Verhagen, Piets vrouw, die helaas in 1996 veel te vroeg overleed.

“Zeker niet als ge dan ook nog een meisje hebt.” Zo was het bijvoorbeeld twee keer in de maand dansen bij Miet de Kim, de destijds bekende horeca-gelegenheid in Mierlo. Daar trof hij Toosje Verhagen. Zij was een dochter van Doruske Verhagen van de boerderij pal achter Miet de Kim. Samen konden ze het goed vinden en na ongeveer drie jaar ‘gevrejen’ te hebben trouwden zij in 1958 in Mierlo.

“Gemeentesecretaris Gerrits heeft ons getrouwd”, weet Piet glunderend te vertellen. Tot zij in 1996 veel te vroeg overleed was hij jarenlang gelukkig met ‘ons Toos’, zeker nadat de komst van zoon Johan en dochter Ans hun leven had verrijkt.

Johan Smeets.

Ans Smeets.

Ongeveer een jaar was Piet als bouwvakker werkzaam, maar dat was niet de job die hij zocht. Na enkele andere korte dienstverbanden belandde Piet in 1962 bij de Gemeente Mierlo. Zijn voorkeur ging uit naar het werken in de buitendienst, zoals het onderhoud van de bossen. Toen hij de kans kreeg chauffeur te worden op de gemeentelijke vrachtwagen, vond Piet dat helemaal geweldig en gretig zei hij daar ‘ja’ tegen.

Verder werd hij ingezet voor allerlei gemeentelijke werkzaamheden. Zoals Piet zegt: “Ik was een echt manusje van alles. Ik heb mijn werk altijd graag gedaan. Samen met Piet Cuppen, een van mijn collega’s uit die tijd, heb ik dertig jaar voor de gemeente Mierlo mogen werken. Toen ik 59,5 was kon ik er met een vervroegde uitkering mee stoppen. Dat heb ik toen gedaan en daar heb ik nooit spijt van gehad.”

Vechtpartij

Na het vele werk op de boerderij en later als gemeentearbeider vermaakte Piet zich graag met zijn kameraden. “Meestal waren we met vier of vijf man bij elkaar. De gekste dingen hebben we meegemaakt en

daarbij altijd veel plezier gehad. Alhoewel, één keer ging het mis. Een buurjongen was ook één van mijn beste vrienden. Tijdens Geldrop kermis had hij een glaasje te veel op en kreeg hij het met een aantal Geldroppenaren aan de stok. Het liep helemaal uit de hand. Over en weer werd er flink geslagen. Bij de schommels werd het echt menens.” Voor de schommels stonden afzethekjes. Piets kameraad werd door een aantal Geldroppenaren over een hek heen geslagen en door een andere groep weer terug gemept. Ingrijpen van Piet en de andere kameraden was niet mogelijk. Ze werden op afstand gehouden. “De overmacht was te groot om een heldendaad te verrichten”, zucht Piet.

Schommels waarbij de knokpartij op de kermis in Geldrop plaatsvond.

Stropen en jagen

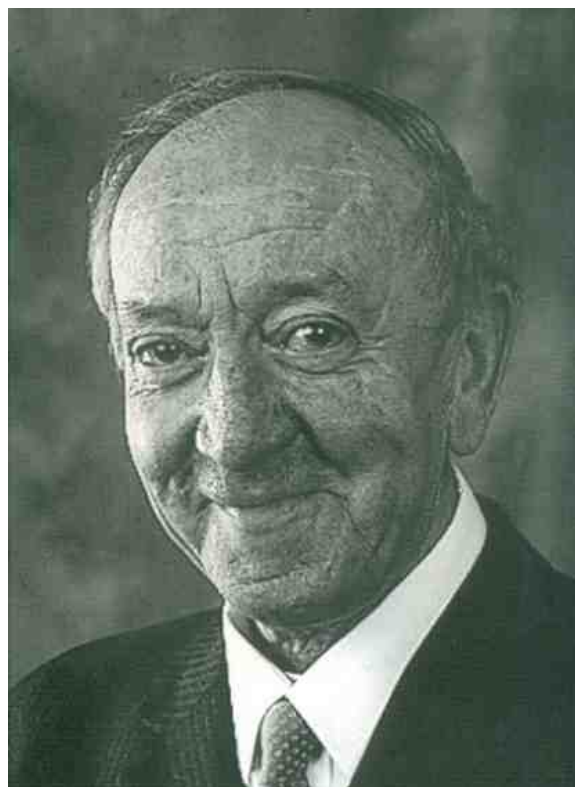
Zowel thuis bij vader en moeder als toen Piet en Toos pas getrouwd waren, ging hij er met zijn vaste stropersmatten op uit om te stropen. De uitgestrekte heidevelden tussen Mierlo en de Belgische grens kende hij als zijn broekzak. Zijn maat Ad van Hoof, was de chauffeur van de ‘stropersclub’. Bert van Hoof van de Kasteelweg was de schutter. Hij was zeventien jaar oud. “Ik”, zegt Piet, “was vijftien jaar en drager van de lichtbak. Dat ding woog maar liefst vijf kilo.” “Het was altijd oppassen om niet gepakt te worden”, volgens Piet. “Want dan was je de pineut. Behalve dat je een boete kreeg, werd ook alle jachttuig inbeslaggenomen. Maar het is de veldwachters en later de vliegende brigade nooit gelukt om ons te pakken.” Om narigheid te voorkomen hadden ze een bepaalde tactiek afgesproken. Met een scherp mes maakten ze bij een haas of een konijn een snee tussen het bot van de achterpoten en de hielpees. De broekriem

werd door de snee gehaald. Zo hadden ze soms een aardig aantal konijnen en hazen aan hun heupen hangen. Het was lastig lopen, maar als er onraad dreigde konden ze met een simpele beweging de broekriem losmaken en de buit verbergen. Gelukkig is het nooit nodig geweest.

Thuis gekomen werd de buit beoordeeld en eerlijk verdeeld. Met stropen konden Piet en zijn maten het gezinsinkomen aanvullen. Onder anderen Frans en Piet de Vries, allebei gezinshoofden met een groot aantal kinderen, waren hun vaste afnemers.

De overige vangst werd voor verkoop bij poelier Van Lierop in Helmond aangeboden. De opbrengst voor een grote haas was tien gulden, een kleine bracht zeven gulden vijftig op. Een konijn leverde tussen drie en vijf gulden op. De poelier kocht ook de gevangen bunzingen en ander wild. Daarvoor betaalde hij tien gulden per stuk. Ze werden door een ander bedrijf geprepareerd en als opgezet dier doorverkocht. Als ze door de jachthond van Piet gevangen waren dan werd er twee gulden vijftig extra voor betaald, omdat ze niet doorzeefd waren met hagel en er minder preparatie nodig was.

“Het was spannend om met een list de veldwachters op een dwaalspoor te zetten”, vertelt Piet enthousiast. Tijdens het stropen in de winter, als er een pak sneeuw lag, gingen ze altijd achteruit lopend de bospercelen in. Het resultaat was dat de veldwach-

Ad van Hoof.

ters bij het zien van de voetafdrukken dachten dat de stropers uit het bos kwamen. Met dat slimmigheidje hebben ze veel ellende voorkomen.

Bang waren ze voor de bijtgrage honden die de vliegende brigade op de stropers af kon sturen. Twee keer is de stropersclub van Piet eraan ontsnapt.

‘Fretteren’ was een andere wijze van stropen. ‘Hééng de Kuus’ uit Geldrop, Harrie Hendriks en ‘Rooi Tieske’ van der Zanden waren maten met wie Piet regelmatig op strooptocht ging met een fret. Het diertje werd bij een konijnenhol losgelaten. Ruikend dat er wild zat stooft de fret het hol in beet het konijn dood of joeg het naar buiten, waar het door een van de stropers werd afgeschoten.

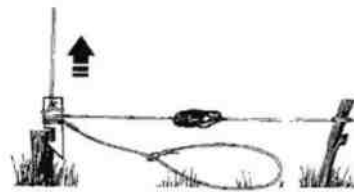
Een fret sleept zijn prooi uit het konijnenhol.

Proestend van de lach denkt Piet terug aan een anekdote. Godsdienstig opgevoed als ze waren gingen de stropers trouw iedere zondag naar de mis. Het ‘Rooi Tieske’ presteerde het om met een achter zijn jas verborgen fret de kerk binnen te gaan. Het beestje droeg een sterke urinegeur bij zich. Rustig ging hij met de andere gelovigen ter communie. Terug op zijn zitplaats bad hij tot onze Lieve Heer om succes bij de aanstaande jacht. Zodra de mis uit was, ging het stropersgezelschap rechtstreeks naar de bossen om met de fret te jagen.

Verstandig was het altijd eerst te kijken of de politie of de jachtopziener in de voor hen gereserveerde banken in de kerk zaten. Waren ze er niet dan was de kans groot dat de dienders in het veld waren. Vooral rond de feestdagen was hun afwezigheid in de kerk voor de stropers een teken dat ze beter niet konden gaan.

Strikken zetten

Nu wordt het zetten van strikken om wild te vangen als een barbaarse methode beschouwd, maar in de tijd van Piet werd het in het stropersmilieu heel normaal gevonden. Vooral 's avonds laat en 's morgens vroeg werden konijnen in de strikken gelokt. Doordat de lus samentrok en het dier in ademnood raakte ging het spartelend de dood tegemoet.

Afbeelding van een strik.

Voor de stropers was het een kwestie van onthouden, opletten en geduld. Het kwam regelmatig voor dat geplaatste strikken niet werden teruggevonden. Ook kwam het voor dat andere stropers probeerden de buit uit de strikken te roven. Piet hoorde wel eens dat er elders daarom fikse vechtpartijen hadden plaatsgevonden.

“Heel anders ging het er soms aan toe als we met zijn drietjes strikken gingen zetten”, vertelt Piet. Om ze op de juiste wijze aan het struikgewas te bevestigen stonden de stropers kromgebogen in het veld. Soms maakten ze mee dat jonge reekalfjes, die het verschil nog niet kenden tussen mens en dier, met ze wilden spelen. Enkele keren sprong er een kalfje op de rug van een van de stropers. “Te veel hormonen”, zeiden de mannen daarover tegen elkaar. “Eej, dor kumt er wir inne, die moet wá van-noew hebben”, riep Piet wel eens waarschuwend. Daar werd dan schaterend om gelachen.

Clandestien malen

Bij Piet thuis hadden ze een groot gezin: vader moeder en zes kinderen. Dagelijks moest het kroost worden gevoed. Zeker in de oorlog was het soms moeilijk. Als vader Sjang het koren van het veld had gehaald, wilde molenaar Bosch in de Kerkstraat wel een zak graan voor hem malen. Hiervan kon men dan thuis weer brood bakken en pap koken.

De ‘mulder’ had ervoor met Sjang een schappelijke prijs afgesproken. Door de Duitsers was het echter ten strengste verboden. Als Sjang ervoor ‘gevat’ zou worden, werd hij gearresteerd en doorgestuurd naar kamp Vucht. Het risico dat het gezin zonder kostwinner kwam te zitten was te groot. Dus werd Piet ervoor ingeschakeld. Een jongen van dertien zouden ze niet meenemen. Hem zouden ze waarschijnlijk zonder of met een kleine straf naar huis sturen.

Zoekend naar een andere oplossing kon Sjang voordelig een tweedehands maalmolen kopen. Nadeel was wel een hogere elektriciteitsrekening. Om dat probleem op te lossen werd een storingsmonteur in vertrouwen genomen om 's avonds de meter buiten werking te stellen. 's Morgens bracht hij de meter volgens afspraak weer in de oude toestand terug. Als tegenprestatie maalde Sjang meel voor de monteur.

Maalderij Bosch aan de Kerkstraat.

Zoete inval

Bij Piets ouders was het een zoete inval. Iedereen was welkom en als het zo uitkwam kon men blijven eten. Saamhorigheid en gezelligheid stonden hoog in het vaandel. Wekelijks kwamen er op donderdagavond kaarters. Graard van Hoof, Bert van Hoof, Toon Coolen en Jan van den Boomen gaven door hun fanatieke spel aan de kaartavonden een sfeer die niemand wilde missen.

Wim Janssen was jarenlang kind aan huis op de boerderij van Smeets. Ook Bertha Beenen kwam er vaak als vriendin van een van Piets zussen. Het kon niet uitblijven dat ze elkaar na verloop van tijd vonden en trouwden. Enkele jaren geleden is Wim overleden. "Hij was een goede maat van mij", zegt Piet.

Cobuske Deelen was ziekelijk en had op voorschrift van dokter Kerssemakers dagelijks verse koemelk nodig. Cobuske kon niet fietsen. Als er bij de familie Smeets gemolken werd, kwam Cobuske te voet en met een lege 'melkstulp' naar de wei. In de winter liep hij rechtstreeks naar de stal. Als moeder Smeets de kan had gevuld kon Cobuske weer huiswaarts keren. Bij hem thuis hadden ze het niet breed. "Ons moeder", zegt Piet, "was een goed en sociaal mens.

Ze leefde met iedereen mee. Zo mocht Cobuske de melk altijd gratis en voor niks meenemen."

Een keer kwam zijn goedgeefsheid Sjang duur te staan. Piet van de Ven, de broer van de jachtopziener, was vaak op 'den doel' te vinden, het terrein van de plaatselijke handboogvereniging. Hij verza-

Wim Janssen.

melde er pijlen. Ook maakte hij van wilgentenen nieuwe pijlen. Volgens Sjang, die er met Piet over sprak, was het nergens voor nodig daarvoor wilgentenen te kopen. Hij kon ze gratis halen van een perceel grond van Sjang. Piet werd echter betrapt door de gemeentecommissies, want het mocht niet. Sjang kwam erbij om het gekissebis tussen de twee te sussen. Het draaide erop uit dat Piet vrijuit ging, maar Sjang vijftien gulden boete moest betalen.

Thuislachter

Gebonden aan strenge regels en wetten is het tegenwoordig ondenkbaar dat er nog mensen thuis een varken slachten. In de tijd van Piet Smeets was dat anders. Arbeid leverde een karig loon op. Legaal of illegaal probeerde iedereen wel een centje bij te verdienen. Zo ook Piet.

Zeker in de jaren kort na de oorlog, maar ook nog in de zestiger en zeventiger jaren slachtte hij bij boeren varkens. Door de jaren heen had hij een vaste klantenkring. “Slachten kon ik als jonge kerel al”, zegt Piet. “Ik heb veel varkens geleerd”, daarmee bedoelend dat hij veel varkens voor de slacht op de ladder heeft gehangen.

“Zeker vijftig jaar trok ik er samen met Harrie Adriaans op uit om als thuislachter bij te verdienen”, aldus Piet. Veel clandestiene slachters werden aangehouden. Bij arrestatie werd alle slachttuig inbeslaggenomen. Daarbij moest ook nog een boete van vijftig gulden worden betaald, veel geld in die tijd. Ook Piet werd een keer op heterdaad betrapt. Hij moest vijftig gulden dokken en zijn ‘gerizzup’ inleveren. “Dat was nog wel het ergste.” Hij moest weer nieuw slachttuig aanschaffen.

Bidden na bom

In september 1944 fietste Piet met Frans Kanters naar Geldrop. Geldrop was bevrijd maar Mierlo nog niet. Het was rustig. Niets aan de hand. Plotseling zagen ze een vliegtuig. Zoveel knipperende lichtjes in de lucht hadden ze nog nooit gezien. Rechts van de Rederijklaan vielen twee bommen. Piet en Frans zochten dekking in een sloot.

Zodra de kust veilig was fietsten ze zo snel mogelijk naar Frans thuis. De stemming daar was gespannen. De hele familie zat in de schuilkelder te bidden. Dochter Hanneke bad voor, de anderen baden na. Na enige tijd was ze het bidden moe en ook de animo van de anderen verslakte. Met een zucht zei ze: “Ik stop er mee, ik ben het zat.” Waarop moeder Kanters

antwoordde: “Groot gelijk. Als ze ons moeten hebben helpt bidden niet meer.”

Ook bij de Weijer viel volgens Piet een bom die veel schade aanrichtte, maar waarbij niemand gewond raakte. Piet herinnert zich dat eerder tijdens de oorlog, in de donkere nacht van 22 juli 1942, een Duits vliegtuig neerstortte dat met luchtdoelartillerie was beschoten. Het toestel lag helemaal aan flarden in het weiland van Toon Saris bij de Stra-brechtse Heide.

Mensen in het dorp waren nieuwsgierig. Vooral de jeugd ging erop af. Druk werd er naar spullen gezocht. Piet en enkele anderen hielpen elkaar en hadden een schop waarmee ze gingen graven. Ze stuitten op een lugubere vondst: het hoofd van een van de bemanningsleden. “De haren waren helemaal rood en nat van het bloed”, zegt Piet. Verderop werd het lichaam gevonden.

Toen de autoriteiten op de plek van de crash aankwamen was het gedaan met zoeken en werd iedereen weggestuurd. Mensen hadden scherven van de kunststof ruiten van het vliegtuig meegenomen die brandden als kaarsen. Behalve veel mitrailleurkogels hadden Piet en zijn vrienden een geel voorwerp gevonden van ongeveer dertig centimeter in het vierkant waarvan niemand wist wat het was. Het gaf een piepend signaal af als ze ermee liepen. Interessant, dacht Piet en zette het thuis op de schoorsteenmantel.

Onderweg naar school en op het schoolplein raakten de vrienden niet uitverteld over hun vondst. Meester van Bussel kreeg er lucht van. “Wie ze gewaarschuwd heeft weet ik natuurlijk niet”, zegt Piet, maar ’s middags zag zijn moeder twee militairen op motoren het erf oprijden die direct naar binnen stoven. De jonge Piet wilde het voorwerp van de schoorsteenmantel tillen en aan hen overhandigen. “Niet doen! Afblijven!” riep een van de soldaten.

Het bleek om een landmijn te gaan. Tot vroeg in de avond de mijnopruimingsdienst arriveerde bleven de soldaten de wacht houden. Niemand mocht in de buurt van de landmijn komen. Pas na uren van overleg en na de demontage werd het sein ‘veilig’ gegeven. De mijnopruimers vertelden dat de hele boerderij zou zijn verwoest en er doden en gewonden zouden zijn gevallen als de mijn was ontploft.

Tweede vliegtuig

Piet vertelt maar al te graag over de gebeurtenis. “Een tweede vliegtuig kwam neer op 21 november 1944 naast de huidige Santheuvel op de plek waar nu

Thuislachter Piet Smeets kijkt tevreden naar zijn pas 'geleerd' varken.

Piet laat zien hoe de Engelse piloot de handen omhoog moest houden om te worden gefouilleerd.

een school staat. Ik was op het erf bezig. Ons moeder riep dat er een vliegtuig was neergestort. Ze verbood het ons, maar toch gingen we bij de onheilsplek kijken. Onderweg zagen we een rare snuiter die ‘-speak you English’ of zoiets brabbelde, maar niemand begreep hem.”

Piet haalde er Johnny van Boekhoven bij, een evacu  uit Nijmegen die zijn talen sprak en tijdelijk bij de familie Smeets woonde. De rare snuiter bleek een Engelse piloot te zijn die stamelend vroeg waar andere Engelsen gelegerd waren. Ze brachten hem naar het veld van Piet van Dijk op het Voortje waar Engelsen hun bivak hadden opgeslagen. Terwijl Piet en zijn maten met de piloot wachtten bij de slagboom haalde Johnny de commandant erbij. “We probeerden een praatje te maken met de piloot, maar dat lukte van geen kanten”, zegt Piet. De piloot moest zijn handen in de lucht steken terwijl hij grondig werd gefouilleerd. Pas toen duidelijk was wie hij was mocht hij met de commandant mee. “Wij gingen naar huis”, vertelt Piet. “Enkele dagen later was van het hele legeronderdeel niets meer te zien.”

Het laatste verhaal dat Piet vertelt gaat ook over een neergestort vliegtuig in de oorlog. “Het was vlakbij, op de bietenplak van Theodoor Koolen. Ook toen verbood ons moeder er naartoe te gaan, maar na een tijdje ging ik toch, samen met mijn vriendje Frans Kanters. Stilletjes kropen we er naartoe om het wrak te bewonderen. Frans klom in de cockpit. Spannend. Toen hij riep hoe mooi het was kon ik mijn nieuwsgierigheid niet meer bedwingen en klom er ook in.

Inderdaad, wat is een vliegtuig mooi van binnen, zei ik tegen Frans.”

De twee belhamels schrokken zich een hoedje toen Frans aan een hendel trok en het vliegtuigdak dichtschroef en in het slot klikte. Ze kregen het niet meer open. Na een tijdje werd het ondraaglijk heet in de krappe ruimte. Had hij maar naar zijn moeder geluisterd, dacht Piet bij zichzelf. Plotseling verschenen er twee Duitsers die de twee kwajongens achter de beslagen ramen zagen zitten. Ze openden het dak. Piet en Frans konden eruit klimmen. Na een Duitse reprimande konden ze opgelucht naar huis. “Oef, dat was goed afgelopen.” Daags erna werd het vliegtuig afgevoerd.

RINIE WEIJTS

De kousenbanden van Johanna

Huif losgesneden van kar tijdens kermis in Mierlo

De week van de derde zondag in september is van oudsher de kermisweek in Mierlo. Het is een feest voor alle Mierlonaren en sommige inwoners van omliggende dorpen. Zo ook voor Jan en Johanna van den Boomen uit Lierop. Jan is molenaar. Zij zijn uitgenodigd door een broer van Jan die molenaar is in Mierlo.

Het is 16 september 1769. Jan spant zijn paard voor zijn huifkarretje en rijdt met Johanna naar Mierlo. Het zal ongetwijfeld gezellig geweest zijn bij zijn broer Hendrik, maar op de terugweg besluiten Jan en zijn vrouw toch nog een paar herbergen te bezoeken.

De eerste stophalte is herberg 'De Rode Leeuw' van Lambert Verberne. Het is er druk. Het Lierops echtpaar raakt in gezelschap van Dirk van de Loverbosch. Dirk woont in bij zijn broer Hendrik. Samen drinken ze gezellig een borreltje, waarna Jan besluit op te stappen want hij wil nog even een bezoek brengen aan de herberg van Hendrik Knoops en daarna volgt nog een reis naar Lierop.

Jan en Johanna zoeken een uitweg tussen het drinkend publiek en stappen naar buiten. Hun goed afgerichte paard staat netjes op zijn baasjes te wachten. Beide kermisgangers klimmen op de kar en vertrekken richting Hendrik Knoops in de Marktstraat. Ze zijn bijna bij het huis van Dielis Branten als ze een geluid horen bij de achterkant van de kar. Zou het de wind zijn of is het iets anders?

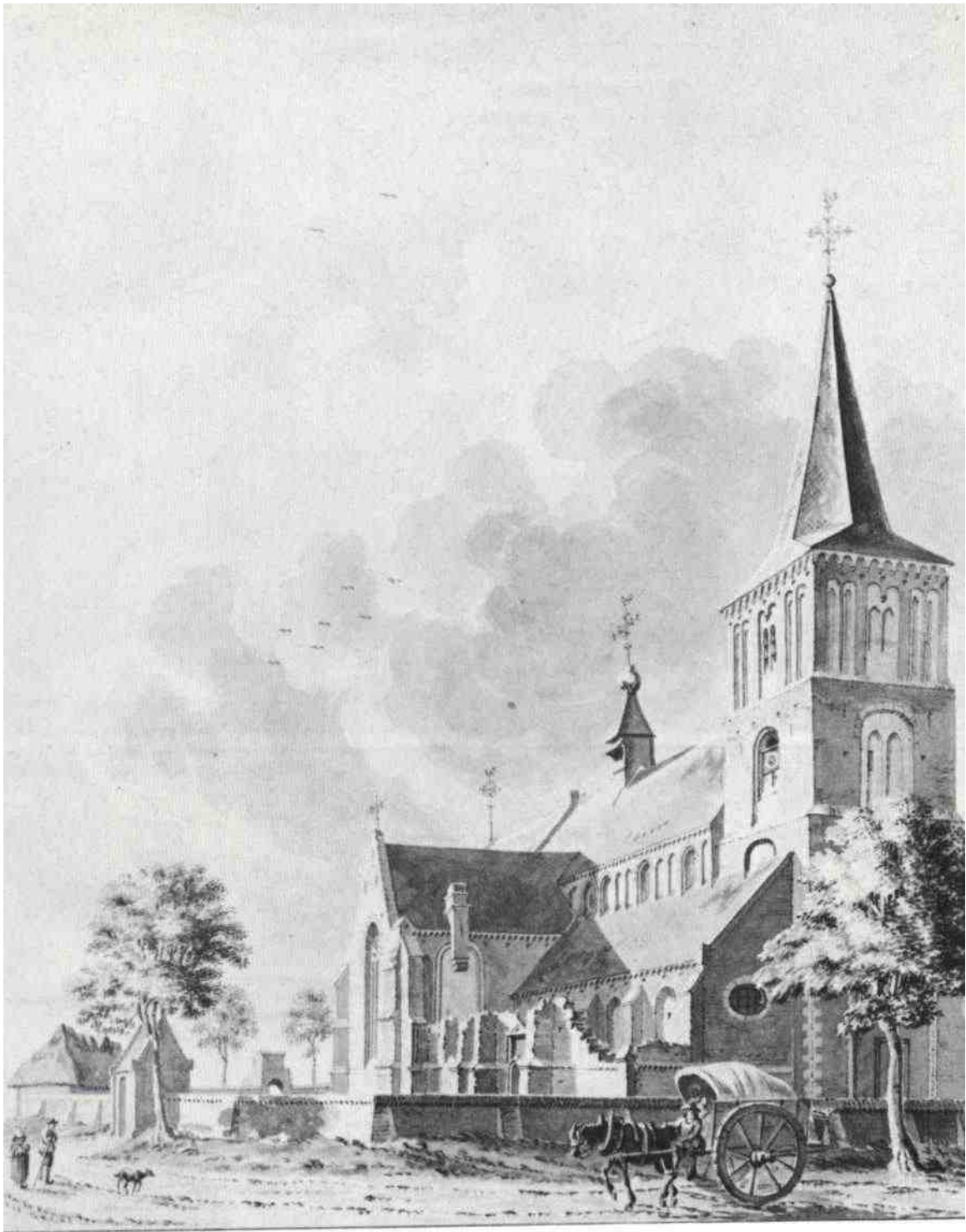
De molenaar besluit te stoppen en even te gaan kijken. De koorden waarmee de huif aan de kar gebonden zijn blijken doorgesneden te zijn. Jan kijkt om zich heen. Er is niemand behalve Dirk van de Loverbosch. Ook Johanna komt even kijken. Wat hiermee te doen? Het waait behoorlijk hard. De huif moet vastgezet worden. Na een kort overleg besluit Johanna haar kousenbanden los te knopen waarmee de huif weer vastgemaakt wordt.

Terwijl het echtpaar weer op de kar klimt, vraagt Dirk nog waar ze naar toe gaan. "Naar Knoops", is het korte antwoord. "Dan zal ik jullie begeleiden", roept Van de Loverbosch. Jan is daar niet van gediend, laat de teugels vieren en rijdt in volle vaart weg.

Als de huifkar voorbij de 'Drie Swaantjes' rijdt, merkt Jan dat de huif opnieuw los zit. Hij stopt weer voor een controle. Ook de kousenbanden zijn doorgesneden. Laurens Porters komt aanlopen. Hij is molenaarsknecht bij Jans broer Hendrik. Laurens biedt Jan een snuif aan, maar hij weigert. "Vertrouw je

Café 'De Rode Leeuw' was de eerste herberg die Jan en Johanna bezochten. Boven de deur is de steen met de leeuw nog zichtbaar.

1218 Gezicht in Mierlo

In 1738 tekende Jan de Beijer een huifkarretje bij de kerk van Mierlo.

me niet “, vraagt de molenaarsknecht boos.

De omtrent 28-jarige Hendrien van Grinsven is getuige van het gebeuren. Zij woont in de kamer naast de koestal van de ‘Drie Swaantjes’. Ze staat op de dorpel in de deur maar doet deze gauw dicht als er iemand op haar afkomt. Ze hoort buiten vloeken en een voorwerp “scharren, snijden of schrapen”, zoals ze later zal verklaren, op de muur van de ‘Drie Swaantjes’. Even later doet ze de deur weer op een kier open. Een man bij de kar schreeuwt: “Ik sal se vervolgen al sou het mijn leeven kosten.” Jan van den Boomen rijdt weer snel weg.

Bij de herberg van Knoops aangekomen springt Jan van de kar en schreeuwt dat Knoops naar buiten moet komen. Ook Johanna, zonder kousenbanden, probeert zo snel mogelijk van de kar te stappen. Intussen komt Dirk van de Loverbosch aangelopen met een blinkend mes in de hand. Hij probeert de Lieropse molenaar een steek toe te brengen, maar Jan weet het mes met zijn zweep af te weren. Hij roept: “De huif van mijn kar wordt kapot geknipt!”. Dan komt Hendrik Knoops naar buiten. “Wie doet dat”, vraagt hij. “Die vreemde knegt”, is het antwoord van Jan, maar Dirk ontkent ten stelligste. De molenaar en zijn vrouw rennen de herberg binnen om verlost te zijn van hun achtervolger.

Enige tijd later komt Barbara Peter Aarts de herberg binnen en vraagt van wie de kar is. Ze zegt tegen Jan: “Komt siet na u kar want daar blijft geen aling aan u huiff.” Voorzichtig kijkt hij naar buiten. Het gevaar is geweken. Van de Loverbosch wordt ingerekend door schutter Jan de Baer. Een verblijf in de ‘gijselkamer’ van het kasteel is zijn lot. De molenaar en zijn vrouw vertrekken snel met hun kar zonder huif naar Lierop. De Mierlose kermis was toch minder gezellig dan verwacht.

Dirk van de Loverbosch wordt beschuldigd van het “aanranden en doorsnijden van de huif van de kar van Johan van den Boomen”. Als verzachtende omstandigheden wordt aangevoerd dat Dirk onnozel is en zich altijd als een eerlijke jongen man heeft gedragen. Welke straf hij uiteindelijk gekregen heeft wordt in het dossier niet meer vermeld.

THEO DE GROOF

BESTUUR

Voorzitter	Theo de Groof 0492-662258
Vice-Voorzitter	Peter van den Berk 0492-317920
Secretaris	Annie Berkers - Romonesco 0492-664118
Penningmeester	Hans Verhees 0492-663219
Lid	Hans van Sleeuwen 0492-662916
Lid	Marij Damen - van der Aa 0492-662571
Lid / Notulist	Rinie Weijts 0492-662758
E-mail	info@heemkundekringmyerle.nl
Website	www.heemkundekringmyerle.nl

COLOFON

Eindredactie	Peter van Vlerken
Vormgeving	Pim van Deursen
Redactieadres	Annie Berkers - Romonesco Burg. van Lokvenstraat 135 5731 LT Mierlo
E-mail	Annie.Berkers@onsbrabantnet.nl
Kopij	Het voorjaarsnummer van de Myerlese Koerier verschijnt rond 1 mei. Kopij daarvoor moet vóór 15 maart worden aangeleverd. Het najaarsnummer verschijnt rond 1 november. Kopij daarvoor aanleveren vóór 15 september.
Drukker	Editoo B.V. te Arnhem

Indien onbestelbaar:
HKM, van Lokvenstraat 135, 5731 LT Mierlo

Heemkundekring Myerle

Heemkundekring Myerle is opgericht op 7 juni 1984 vanuit en voor de gemeenschap van de oude heerlijkheid Mierlo, 't Hout en Broek in het algemeen en van en voor haar leden in het bijzonder.

Wij willen in brede kring belangstelling wekken voor plaats en streek door leden en belangstellenden te betrekken bij historisch en archeologisch interessante projecten. Hiertoe organiseren we activiteiten die heemkunde dichterbij de mensen brengt. Hierbij steunen we op de gemeenschap en leden en zorgen voor hun actieve bijdrage.

Verder onderzoeken en bestuderen we verschillende aspecten die tot het begrip heemkunde behoren en doen daarvan verslag in woord, beeld en geschrift.

Wij verlenen medewerking aan het veiligstellen van heemkundig belangrijke terreinen, voorwerpen en zaken in de meest uitgebreide zin. Wij zullen hiervan door middel van publicaties, lezingen en exposities verslag doen aan de gemeenschap van Mierlo en Mierlo-Hout en dragen zo bij aan het behoud van het culturele erfgoed.

(uit de missie van HKM)

U bent welkom: donderdagavond van 20.00 - 22.00 in het Oude Raadhuis van Mierlo
www.heemkundekringmyerle.nl